



D85/13

26 september 1985

DE FINSE CP

De reeds lang oplopende spanningen in de Finse CP dreigen een nieuw hoogtepunt te bereiken, maar zijn nog steeds niet op een definitieve breuk uitgelopen.

Het conflict tussen de "eurocommunistiche" meerderheid en een "neo-stalinistische" minderheid vertoont overeenkomsten met soortgelijke situaties in andere CP-en, zoals de CPN, maar ook belangrijke verschillen die samenhangen met de bijzondere verhouding tussen Finland en de Sovjet-Unie en de directe, soms zeer openlijke bemoeienis van Moskou met het interne partijgeschil.

DE FINSE CP

De Finse CP (SKP=Suomen Kommunistinen Puolue) werd in 1918 in Moskou door naar Rusland gevluchte Finse socialisten opgericht. De partij was lange tijd illegaal. De legale status bereikte zij pas aan het eind van WO.II, na de sluiting van de Fins-Sovjetrus-sische wapenstilstand, najaar 1944.

Met zo'n 50.000 leden en een electorale aanhang van 20 tot 23% behoorde de partij in de naoorlogse periode aanvankelijk tot de grote politieke groeperingen in Finland. Van 1944 tot 1948 en van 1966 tot 1983 - deze laatste periode met onderbrekingen - traden de communisten op als partners in de in Finland gebruikelijke coalitieregeringen.

Op parlementair en regeringsniveau liet en laat de SKP zich vertegenwoordigen door de in 1944 opgerichte SKDL, een door de communisten gedomineerde (mantel)organisatie die oorspronkelijk beoogde "alle linkse krachten" te verenigen. De huidige SKDL wordt enerzijds gevormd door communisten en linkssocialisten die individueel lid van deze organisatie zijn, anderzijds door collectieve leden, nl. de SKP, een veel kleinere linkssocialistische groep en een reeks communistische onderorganisaties (jeugd, vrouwen, veteranen e.a.)

Sinds het begin van de jaren '70 is de Finse CP langzaam terrein gaan verliezen. In 1983 telde de partij nog geen 33.000 leden en bij de parlementaire verkiezingen in dat zelfde jaar bleven de communisten op 14% steken. In 1979 was dat nog 18% geweest. Na deze nederlaag keerden de communisten niet in de regering terug. Vorig jaar werd de neergaande trend nog eens bevestigd toen de communisten bij de gemeenteraadsverkiezingen onder de 14% gingen: 13,9%.

Min of meer synchroon met de communistische achteruitgang konden de socialistische hun positie versterken. De sociaal-democratische partij telt op het ogenblik meer dan 100.000 leden en voert na de voor de socialistische geslaagde verkiezingen van 1983 (met +2,8 naar 26,8%) de nu regerende coalitie aan. Ook de president, KOIVISTO, is socialist. Kennelijk weten de socialistische beter dan de communisten te appelleren aan de gekwalificeerde arbeiders en de nieuwe middengroepen die door de naoorlogse sociaal-economische ontwikkelingen zijn ontstaan.

Ook in andere Westeuropese landen ziet men het verschijnsel dat de communistische partijen geen gelijke tred met de socialistische partijen kunnen houden (Spanje, Frankrijk, BRD, Zweden).

Behalve met de hier aangeduide factoren heeft de achteruitgang van de Finse CP zeker ook in hoge mate te maken met de interne strijd waarmee de partij al jarenlang te kampen heeft. Het conflict waarbij een eurocommunistische georiënteerde meerderheid en een orthodoxe, neo-stalinistische minderheid tegenover elkaar staan, had normaal gesproken allang tot een scheuring moeten leiden maar doordat Moskou zich met kracht daartegen verzette, kwam het daar (totnutoe) telkens opnieuw niet van. Integendeel mede onder druk van Moskou kreeg de tegenstelling zelfs een organisatorische vorm: een aantal eigen districten van de minderheid, een eigen blad (Tiedonantaja) van de orthodoxen, een aantal vertegenwoordigers in de parlementaire fractie en een

gegarandeerd aantal plaatsen in de hoogste bestuursorganen van de partij.

De verhoudingen die op deze manier ontstonden, werden echter steeds meer onwerkbaar. In 1982 deed een middengroep nog een poging het conflict te bezweren. De leider daarvan, KAJANOJA, werd partijvoorzitter en de aanvoeders van de eurocommunistische en de orthodoxe vleugel, resp. en , deden een stap terug. KAJANOJA slaagde echter niet en de tegenstellingen escaleerden verder dan ooit.

Voorjaar 1984 ging de meerderheid, die onder invloed van de voortdurende interne strijd steeds meer aanhang verloor (zie ook het al vermelde electorale verlies) en die daardoor in een nu of nooit positie terechtgekomen was, in de aanval. KAJANOJA werd vervangen door de meerderheidsvertegenwoordiger AALTO, terwijl de representanten van de orthodoxe minderheid uit het politiek bureau en het CC werden gezet.

In elke andere partij zou dit de definitieve breuk hebben betekend maar omdat Moskou opnieuw duidelijk maakte dat het geen breuk zou tolereren, kwam het er weer niet van. De orthodoxe groep stelde hierop de eis dat er een nieuw, buitengewoon congres bijeen geroepen zou worden waar de besluiten van het vorige ongedaan zouden moeten worden gemaakt.

Aanvankelijk voelde de meerderheid niet voor zo'n nieuw congres maar na druk van Moskou kwam daar verandering in. Dat betekende intussen niet dat de meerderheid bereid was echt door de knieën te gaan want nog eind vorig jaar begon het nu geheel door de meerderheid beheerste SKP-bestuur met het op poten zetten van "parallel" organisaties binnen de minderheidsdistricten.

De orthodoxen reageerden met het dreigement dat zij het inmiddels vastgestelde congres zouden boycotten. De partijleiding liet zich door dit dreigement echter niet van haar koers brengen en ging door met zowel het oprichten van parallelorganisaties als met de voorbereiding van het buitengewone congres zelf, waarvan het doorgaan nu, als reactie op de houding van de orthodoxen, juist door de meerderheid werd gewild.

Op 23 maart van dit jaar kwam het congres inderdaad bijeen en omdat de orthodoxen voet bij stuk hielden, gebeurde dat zonder vertegenwoordiging van de minderheid. Ook de meerderheid gaf geen krimp: een oproep van de minderheid, op het laatste moment aan de afgevaardigden gedaan, om de voorstellen van de partijleiding af te wijzen, vond geen gehoor. Unaniem gaf het congres zijn goedkeuring aan de door de partijleiding voorgestelde statutenwijziging, bedoeld om de speelruimte van de oppositionele minderheid in te perken, terwijl het bovendien het CC de vrije hand gaf om de minderheid daadwerkelijk uit de partij te zetten.

Wie op grond hiervan afgelopen voorjaar zou hebben geconcludeerd dat in de SKP nu eindelijk het punt van buigen of barsten bereikt was, zou voor de zoveelste keer voorbarig zijn geweest. Partijvoorzitter AALTO verklaarde weliswaar dat de opposanten nu slechts de keus hadden tussen zich neerleggen bij de genomen besluiten of zichzelf buiten de partij plaatsen, maar de orthodoxen weigerden zich voor deze keuzemogelijkheid te laten plaatsen. Zij gaven te kennen dat zij evenmin aan het opgeven van hun opvattingen dachten als aan het oprichten van een eigen partij.

Inmiddels heeft de partijleiding de zeven orthodoxe minderheidsdistricten met een ultimatum geconfronteerd. Voor 7 oktober a.s. moeten zij laten weten of zij al dan niet bereid zijn hun "fractionele activiteiten" definitief te staken en de genomen congresbesluiten te respecteren. Of dit ultimatum inderdaad tot iets definitiefs zal leiden, moet overigens worden afgewacht. AALTO heeft nl. ook te kennen gegeven dat de problemen in de partij opgelost moeten zijn voor de parlamentsverkiezingen van 1987. Met die laatste limiet kunnen de elkaar bestrijdende groepen in elk geval wat langer uit de voeten.

De achtergrond van al deze moeizame manoeuvres is zoals opgemerkt, dat Moskou een formele breuk in de SKP niet wenst en regelmatig intervenueert (brieven, verklaringen, delegaties) om uiteenvallen van de partij te voorkomen. Tot de opvallendste argumenten die Moskou in dit verband gebruikt, zoals pas nog op 10 september j.l. in een brief aan de SKP-leiding, behoort de overweging dat een breuk in de Finse CP de relatie tussen Finland en de Sovjet-Unie zou kunnen schaden. Zo'n breuk zou, aldus de Sovjetlezing, "de democratische krachten die de basis vormen van de buitenlandse politiek van president Mauno KOIVISTO" verzwakken en "een versterking van rechts" tengevolge hebben. Het argument lijkt meer van ideologische dan van praktische betekenis omdat een verdeelde en steeds kleiner wordende CP toch moeilijk gezien kan worden als een gewichtige factor in de handhaving van Finlands zo sterk op de Sovjet-Unie georiënteerde neutraliteitspolitiek.

Hoewel de orthodoxe vleugel van de SKP de Sovjetpartij ideologisch het meest na staat en de Sovjetleiders zelf zich telkens achter deze groep stellen, houdt ook de meerderheid sterk rekening met Moskou. Zo uitte partijvoorzitter AALTO zich tijdens het congres afgelopen voorjaar buiten gewoon positief over de Sovjetpolitiek. Bovendien keerde hij zich in navolging van Moskou tegen "het toenemende aantal artikelen" in in de Finse pers met "een vijandige toon tegenover de Sovjet-Unie". Als de meerderheid bij haar strijd tegen de minderheid op deze manier de welwillendheid van Moskou zou willen winnen, dan blijft dat de Sovjetleiding goede mogelijkheden bieden binnen het Finse communisme.